

CD ETNISCH

**Zwarte bergen
Graindelavoix**

Voor het ensemble Graindelavoix telt niet de historische reconstructie, maar de intensiteit en de sensatie van de muziek. Het voert bijgevolg gezangen uit 'met de korrel op de stem', 'met het grein in de keel', vandaar de naam. Graindelavoix is een kunstenaarscollectief, opgericht door Björn Schmelzer en gefascineerd door de stem die ophoudt te communiceren, die geen boodschap meer overbrengt, maar louter de expressie is van haar ondergrond: gruis, intensiteit, instinct. Het speelt bij voorkeur in oude repertoires naar de onderstroom die tot vandaag oplicht en doet dat soms ook voor ons recente verleden, zoals in de vorig jaar opgenomen cd *Muntagna nera*.

Die titel verwijst zowel naar de vulkanen van Zuid-Italië als naar ons Zwartberg. Tussen 1978 en 1983 verzamelde de jonge Italiaanse migrantenzoon Angelo De Simone de meest authentieke stemmen uit de Italiaanse gemeenschap van Limburg in het collectief Muntagna Nera. In tegenstelling tot andere Limburgs-Italiaanse bands bracht de club geen commerciële muziek, maar een uniek repertoire dat vari-

eerde van traditionele tammurata's, ritmische tamboerijnmuziek uit de streek rond Napels, tot café chantant. *Coal mining blues* waren het.

Na 1983 werd het stil rond Muntagna Nera. Dertig jaar later overhaalt Björn Schmelzer, oprichter van het collectief Graindelavoix, de leden van toen om het podium opnieuw te beklimmen, samen met de stemmen en snaren van zijn eigen ensemble. Voor dit project gaat hij op zoek naar de wortels van de Zuid-Italiaanse volksmuziek.

De live opgenomen cd bevat twintig liederen en een fraai cd-boekje geeft uitvoerig toelichting bij de teksten, die ook toegevoegd zijn. Het zijn niet zelden gezangen met een schalkse inslag. Zo kan de spreekwoordelijke visboer niet zomaar een dame passeren en wordt in *Pizzica taranta* de situatie bezongen van een vrouw die gebeten is door een tarantula – waarna de razerij eruit gedanst moet worden. De tarantella, de aloude muziek van Zuid-Italië, in Limburg neergepoot, komt wonderwel over.

Je weet nooit waar je zit, als je luistert: ergens in het bergland van Zuid-Italië, in een grauwhuis in een cité in Genk of in een cultureel centrum ergens in Vlaanderen. (EDS)

Muntagna nera door Graindelavoix & Björn Schmelzer, Virgin Classics, 20,25 euro.

wege de Kerken, maar geleidelijk groeide de onvrede over de praktijk van herbesteding. In 2008 werd een strategisch plan gelanceerd. Uit een studie bleek overduidelijk dat binnen tien jaar haast alle kloosters zullen zijn opgeheven en dat nog duizend kerken zullen sluiten, waarvan zeshonderd protestantse en vierhonderd katholieke. Algemene lijn is dat de gebouwen worden afgebroken, tenzij dat niet kan.

Het nummer van TvL biedt ook een oorspronkelijk Duits artikel over het ombouwen van een kerk tot begraafplaats, lees een columbarium. De oude kerk van Welten is bij ons het enige voorbeeld daarvan in ons land. Het project kreeg vorig jaar de Vlaamse Monumentenprijs. Dat kan slechts als de kerk haar religieuze functie verliest, zo leren we. (EDS)

Tijdschrift voor Liturgie, juli 2013. Meer info bij abdijs Affligem, Abdijsstraat 6, 1790 Hekelgem, 053 66 70 25.

TIJDSCHRIFT

**Herbestemmingen
Tijdschrift voor Liturgie**

Langer dan bij ons hebben ze in Nederland ervaring met de herbesteding of het afstoten van kerkgebouwen. *Tijdschrift voor Liturgie* drukt de lezing af die jurist Jacques Klok, tot 2006 econoom van het aartsbisdom Utrecht, gaf tijdens het colloquium van 350 jaar Sint-Laurentiusparochie in Antwerpen.

De situatie in Nederland is anders, want de kerkgemeenschappen staan er zelf in voor het onderhoud van hun kerken. Aanvankelijk was er ook in Nederland geen centraal beleid van-

BOEK NON-FICTIE

**Toerisme ontleed
Ruud Welten**

De zomer en dus het hoogtepunt van het toeristisch seizoen is haast voorbij, maar toerisme blijft een wezenlijk bestanddeel van het hedendaagse leven. Wat zegt het moderne toerisme over de manier waarop we de werkelijkheid beleven?

Opmerkelijk is dat een bepaald soort toeristen zich liever be-

schouwt als reiziger. Maar zijn ze dat wel? De hedendaagse pelgrim naar de laatste authentieke plekjes, waarvan we met trots beweren dat er geen toeristen komen, verradt dat we iets zoeken wat we in ons eigen alledaagse leven zijn kwijtgeraakt.

Lever het reizen ons werkelijk nieuwe ervaringen op en gaat er een vormende werking van uit, zoals Goethe verlangde? Of kunnen we maar moeilijk toegeven dat het, zoals Seneca meende, een vlucht is uit onszelf? De Nederlandse filosoof Ruud Welten vraagt zich in dit boek af wie hij is wanneer hij eropuit trekt. Daarvoor doet hij een beroep op een stoet aan filosofische reisgidsen, van Rousseau over Goethe tot Bauman.

Interessant is zijn vergelijking tussen de toerist en de pelgrim. Ook de pelgrim heeft een bijzonder doel voor ogen, zoals een heilige plaats. Het leven heeft eveneens een doel en dat wordt bereikt in een reis. De reis van

de pelgrim is tegelijk ook een innerlijke weg naar God. Maar er is meer, meent Welten. Wie gelovig is, gelooft niet zozeer dat hij als individu door God is geschapen, maar de hele mensheid. Voor God zijn we allen één. Welten legt een link met de toeristenmassa. 'Tot God komen' is in het moderne toerisme vervangen door 'tot jezelf komen'. Grote toeristenoorden, de plaatsen 'die je moet hebben gezien', oefenen een zelfde aantrekkingskracht uit als Lourdes of Mekka op christenen en moslims. (EDS)

Ruud Welten, *Het ware leven is elders. Filosofie van het toerisme*, Klement/Pelckmans, Kapellen, 2013, 199 blz., 19,95 euro.

BOEK GEZONDHEID

**Welterusten
David K. Randall**

David K. Randall is verslaggever bij het persagentschap Reuters en heeft last van slaapwandelen. Hij beet zich vast in wat de wetenschap nu weet over slapen en schreef er een lezens-

waardig boek over. Slapen maakt ons tot gezonde mensen en tot de mensen die we willen zijn. Slapen is noodzakelijk om te leven.

Randall toont aan waarom je soms uitgerust wakker wordt en soms na hetzelfde aantal uur slaap niet, waarom baby's nog geen verschil kunnen maken tussen dag en nacht, waarom vrouwen anders slapen dan mannen, waarom je vrijgesproken kunt worden als je iemand hebt vermoord tijdens het slaapwandelen en of onze dromen iets betekenen of slechts willekeurige signalen zijn in ons brein. We krijgen ook de geschiedenis van de slaappil mee en tal van verhalen over enge experimenten, op dieren zowel als op mensen.

Het recept voor een goede nachtrust? Een dubbelspoor, zo

blijkt uit Randalls zoektocht. „In slaap vallen en dat de hele nacht blijven, blijkt een strijd op twee fronten. De eerste vindt plaats in je hoofd. Je moet de rechtstreekse controle over je gedachten opgeven. Tegelijkertijd moet je lichaam zich zo behaaglijk voelen dat je brein vergeet dat ze met elkaar verbonden zijn. Is er iets dat een van beide hindert, dan komt er van slapen meestal weinig in huis.” (EDS)

David K. Randall, *Slaap lekker. Het geheim van slapen*, Maven Publishing, Amsterdam, 2013, 254 blz., 18 euro.

BOEK GESCHIEDENIS

**Kempische bossen
Sara Adriaenssens**

Bossen verbergen verhalen en vaak ook geschiedenis, want veel bossen zijn eeuwenoud. Sara Adriaenssens en Kris Verheyen maakten een historische landschapsanalyse van drie eeuwenoude bosgebieden in de Antwerpse Kempen: het Zoerselbos, Grotenhout bij Turnhout en het Peerdsbos. Bossen zijn niet alleen landschappelijk mooi en afwisselend, ze maken ook deel uit van het Europese cultuurlandschap. Ze leveren voedsel, grondstoffen en economisch gewin. Oerbossen, waarop de mens geen invloed had, bestaan in België niet meer. Alle bestaande bossen worden gestuurd door de

mens. Wel is er een onderscheid te maken tussen een oud en een jong bos. Het verhaal van de besproken drie bossen begint telkens in de dertiende eeuw.

De regio van de Kempen wordt vandaag gekenmerkt door bosrijke percelen, maar dat was niet altijd zo. Vandaag is er meer bos dan pakweg in de achttiende eeuw, niettegenstaande de bevolkingsgroei. Tussen de zeventiende en de dertiende eeuw bijvoorbeeld werd door de landbouw het bosaandeel ingeperkt.

De auteurs verschaffen een inzicht in de evolutie van een bos. Eigenaars speelden een grote rol en dat blijken adellijke families of kerkelijke instellingen. Ze haalden inkomsten uit het bos door houtexploitatie. De prins van Monaco bezat bijvoorbeeld in de negentiende eeuw het Giels Bos. Grootgrondbezitters verkochten hun bossen ook door. Peerdsbos, vandaag een zondags uitje voor Antwerpenaren, was sinds 1280 in handen van het Sint-Elisabethgasthuis. Na de Franse Revolutie ging het over in handen van de Openbare Onderstand, nu het OCMW.

Ook het uitzicht van het bos veranderde. In het Giels Bos werd in 1667 voor het eerst grove

den gezaaid, de boom die we nog altijd associëren met de Kempen. Voorheen bestonden de bossen in onze contreien vooral uit loofbomen, in het bijzonder eiken. Wat betreft het Peerdsbos geven de archiefbronnen, zelfs in de vijftiende eeuw, ons informatie over welke soorten bomen er stonden. De grootste aanplant van dennen vond echter maar plaats na 1850, al was het keizerin Maria-Theresia die in 1772 besliste meer naaldbomen te planten.

Het boek leert de lezer vooral dat ook de natuur cultureel erfgoed is, al zijn we ons daar zelden van bewust. (EDS)

Sara Adriaenssens & Kris Verheyen, *Oude bossen van de Antwerpse Kempen*, Davidsfonds, Leuven, 2013, 252 blz., 39,95 euro.